

Uppenbar risk för dramatisk ökning av viss typ av kriminalitet och social oro med coronarestriktionerna 10 förslag på förebyggande åtgärder.

Fokus är nu som sig bör på att bromsa hastigheten av smittspridningen av coronaviruset. Vi ska rädda liv. Går inte att säga emot det. Men mycket stängs ner. Viss kriminalitet, sådan som hänger ihop med folkflöden och samlingar och alkoholserverande krogar ute i offentliga miljöer kan minska drastiskt, så även exempelvis inbrott, eftersom vi är hemma.

Men, andra problem kan öka dramatiskt. Det finns uppenbara risker, inte bara de ekonomiska, som måste hanteras men som få hittills pratat om. Vi har dock möjlighet att förebygga många av de allvarliga sociala konsekvenser som restriktioner såsom skolstängningar kan få.

Exempel på riskfaktorer för kriminalitet och otrygghet som nu ökar

Forskning visar att brott ökar under perioder av arbetslöshet. Den stress det innebär att bli arbetslös ökar risken för oro, ångest, depression och alkoholkonsumtion i stressreducerande syfte. Alkoholberusning ökar risken för våld visar forskning. Att många nu kommer vistas i hemmet mer än vanligt ökar risken för konflikter, våld och utsatthet bland både vuxna (främst kvinnor) och barn. Lidande och kostnader som följer.

Unga i riskzon får svårare att klara skolan från hemmet. Särskilt i socialt utsatta områden. Hemmiljön kan här oftare präglas av trångboddhet, stress, konflikter och alkoholmissbruk. Det blir svårt att klara skolan. Ökad arbetslöshet, utanförskap och kriminalitet blir följer på sikt.

Här och nu ökar risken för att ungdomar i frånvaro av skolans och fritidsaktiviteternas struktur, särskilt i socialt utsatta områden med trångboddhet, vistas mycket ute i bostadsområdet, men även i halvöppna cityområden, i trappuppgångar och andra allmänna platser (t.ex. gallerior och livsmedelsbutiker). Ett redan känt fenomen. Risken för ordningsstörningar, skadegörelser, stöldbrott, hot mot anställda och andra, blir nu högre.

När vårvärmen kommer ökar risken för otrygghetsskapande samlingar av personer på förskolors och skolors gårdar med nedskräpning, ordningsstörningar och skadegörelse. Det ser vi en ökning av varje år med vårvärmen, särskilt i socialt utsatta områden. Denna vår kan problemen bli markant större med kostnader och otrygghet bland barn och personal som följd.

Den bunkring av förnödenheter vi ser kan öka. Illegala sätt att handla med bristvaror kan bli lukrativt och kan bli kopplat till illegal handel av alkohol och narkotika.

Förslag på 10 åtgärder

För att förhindra en dramatisk ökning av dessa problem som kan utmynna i upplopp och kaos, kan vi alla i samhället ta ansvar. Vi som individer, föräldrar, men också i våra yrkesroller och organisationer. Med syftet att få igång diskussioner på nationell nivå om förebyggande åtgärder ger jag här uppslag på 10 åtgärder för att förebygga de sociala riskerna med coronarestriktionerna.

1. Samverka

Många svenska kommuner har anammat ett arbetssätt i det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet kallat Effektiv Samordning för Trygghet (EST). Det innebär att man arbetar systematiskt, kunskapsbaserat i samverkan mellan polisen, kommunen, ofta kommunala bostadsföretag, och även andra organisationer som förskola/skola och socialtjänst. Genom samverkan gör vi mer och mer effektivt.

2. Fokusera socialt utsatta områden

I socialt utsatta områden finns en koncentration av riskfaktorer för brottslighet och otrygghet; arbetslöshet, psykiska ohälsa, missbruk. Alla dessa faktorer kan öka och förstärkas pga restriktionernas konsekvenser.

3. Öka vuxennärvaron ute i socialt utsatta områden

Stärk den positiva och kontrollerande vuxennärvaron. Beroende på problem kan formell närvaro behövas i form av t.ex. väktare, poliser, skyddsvakter, men också informell närvaro som vuxna som kvällsvandrar eller bara tar ett vuxet ansvar i sitt område eller polisens volontärer. Närvaron bör vara relationsbyggande, positiv, förtroendeskapande, men också tydligt gränssättande. Högriskplatser (hot-spots) där problem typiskt uppstår eller där problem nu accelererar, fokuseras mer.

4. Stärk skolan att fungera på distans och i att stödja föräldrar

Barn och föräldrar behöver tydliga förhållningsregler från skolan för hemstudier att fungera, särskilt i socialt utsatta områden. Att "stänga" även grundskolorna innebär större risk för sociala problem eftersom fler barn och vuxna behöver hemskola i en kanske redan pressad hemmiljö. Risken är uppenbar för ökat våld i hemmet. Den risken behöver viktas mot riskerna i en för snabb smittspridning.

5. Tillse att föräldrar tar sin roll och får stöd

Föräldrar har det största ansvaret som upprätthållare av struktur för barnet som studerar hemma. Många föräldrar, särskilt i socialt utsatta områden, utsätts nu för hög stress. De har kanske flera barn som ska hemskolas, och blir kanske arbetslösa. Förskolan och skolan behöver stödja genom tydlig information och riktlinjer och arbeta för att dessa upprätthålls. Socialtjänsten har en viktig roll att stödja familjer i behov av ytterligare stöd.

6. Organisera och informera om meningsfulla aktiviteter

Många organiserade föreningsaktiviteter ställs in men vi behöver alla aktiveras på meningsfulla sätt. Man kan lokalt i kommunerna organisera och informera om aktiviteter som man kan organisera själv i hemmet eller utomhus.

7. Håll nere alkoholkonsumtionen

Alkoholberusning är med i bilden i majoriteten av våldsdåd utfört av män och i ungefär hälften utfört av kvinnor. När berusning kombineras med stress, psykisk ohälsa, provokation och ilska, är risken för våld där. Att begränsa berusningsdrickande är därför mycket viktigt, särskilt eftersom stress och psykisk ohälsa också riskerar att öka nu. Mycket våld i hemmet, som nu befaras öka, kan förebyggas med lägre alkoholkonsumtion.

Här finns olika saker att göra. Några av de mer drastiska är att förbjuda, ransonera eller öka skatten och därmed priset på alkohol. Det har påvisats minska alkoholkonsumtion och våld. Med stängda nationsgränser torde prishöjning inte öka illegal importeringshandel.

8. Stärk socialtjänsten och psykiatrin

Vi riskerar en ökning av problem i hemmen, orosanmälningar, och ökning av människor med stress, ångest, depression och suicidtankar. Socialtjänsten och psykiatrin måste stärkas med kapacitet för att kunna förebygga de allvarligaste konsekvenserna.

9. Tillse att den legala livsmedels- och läkemedelsindustrin fungerar

En icke-fungerande handel bidrar till stress och frustration. Det är viktigt att staten skapar förutsättningar för denna handel att fortsätta fungera. Det förebygger illegal marknad och social oro.

10. Agera nu och förebyggande, inte sen och reaktivt

Det blir också viktigt att överväga vilka konsekvenser förebyggande insatser kan ha. Den evidens vi kan lita oss på har inte tagits fram under extraordinära tider som nu. Men, vi måste analysera dessa uppenbara risker för att kunna agera förebyggande snarare än att vänta och riskera dramatiska konsekvenser som blir svårläkta.

Henrik Andershed

Professor i kriminologi och psykologi
Örebro universitet

Personlig sida: www.oru.se/personal/henrik_andershed

Youtubeserien Krimprofessorn svarar: <https://youtu.be/UPqwQpVHhlo>

E-post: henrik.andershed@oru.se